

Översättning av underrättelsetillsynsombudsmannens utlåtande 7.7.2021

Nedan framför jag observationer enbart om sådant som berör min uppgift som laglighetsövervakare i fråga om underrättelseverksamheten:

Enligt 27 § 1 mom. 10 punkten i propositionen med förslag för en ny självstyrelselag för Åland (och 18 § 6 punkten i den nuvarande självstyrelselagen för Åland) har lagtinget lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet. Enligt 28 § 1 mom. 12 punkten i den föreslagna lagen hör förundersökning och tvångsmedel till riksdagens lagstiftningsbehörighet. De hemliga tvångsmedel som används i utredning av brott och som föreskrivs om i 10 kap. i tvångsmedelslagen ingår i förundersökning och tvångsmedel. Det är i sig inte lika klart att de hemliga metoder för inhämtande av information i syfte att förhindra och avslöja brott som föreskrivs om i 5 kap. i polislagen skulle ingå i allmän ordning och säkerhet. I landskapslagen om tillämpning på Åland av polislagen finns det emellertid också bestämmelser om tillämpningen av 5 kap. i polislagen.

Enligt rikets lagstiftning kan hemliga metoder för inhämtande av information i syfte att förhindra och avslöja brott användas utöver av polisen (5 kap. i polislagen) också av Tullen (3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen), Gränsbevakningsväsendet (3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet) och Försvarsmakten (9 kap. i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten). Enligt rikets lagstiftning kan alla ovannämnda myndigheter använda hemliga tvångsmedel för att utreda brott (10 kap. i tvångsmedelslagen).

I 28 § 1 mom. 15 punkten i den föreslagna självstyrelselagen för Åland använder man termen statens säkerhet på svenska och termen valtion turvallisuus på finska, samt i 20 punkten termen rikets säkerhet på svenska och även här termen valtion turvallisuus på finska. I 34 § 1 mom. i den föreslagna lagen använder man termen Finlands inre eller yttre säkerhet på svenska och termen Suomen sisäinen tai ulkoinen turvallisuus på finska. Enligt motiveringarna till 28 § 1 mom. 15 punkten i den föreslagna lagen föreslås att det nuvarande begreppet nationell säkerhet moderniseras med begreppet statens säkerhet. I den nuvarande självstyrelselagen för Åland använder man emellertid termen valtion turvallisuus på finska samt termerna statens säkerhet och rikets säkerhet på svenska, medan termen nationell säkerhet skulle vara mer modern.

I de underrättelagar som nämns i motiveringarna till 28 § 1 mom. 15 punkten i den föreslagna självstyrelselagen för Åland föreskrivs utöver den civila underrättelseverksamhet som Skyddspolisen utför även om den militära underrättelseverksamhet som myndigheterna för militär underrättelseverksamhet utför. Civil underrättelseverksamhet är en del av ordningsmaktens verksamhet för att trygga statens säkerhet som avses i 28 § 1 mom. 15 punkten i den föreslagna självstyrelselagen för Åland och militär underrättelseverksamhet är en del av landets försvar som avses i 28 § 1 mom. 17 punkten i den föreslagna lagen.

I de allmänna motiveringarna i det utkast till regeringens proposition som begäran om utlåtandet avser och i regeringens proposition RP 106/2021 rd som är under behandling av riksdagen behandlas den fråga som är delvis öppen för tolkning om Gränsbevakningsväsendets eller Försvarsmaktens handräckning som innefattar militära maktmedel till polisen på Åland. En situation där polisen skulle behöva handräckning som innefattar militära maktmedel skulle

sannolikt hota den nationella säkerheten och därmed ingå i tillämpningsområdet av 28 § 1 mom. 15 punkten i den föreslagna självstyrelselagen för Åland.